

1.

JA SAM LIJEČNIK. Moje uredovno vrijeme traje od osam i trideset ujutro do jedan poslijepodne. Radim polako. Dvadeset minuta za svakoga pacijenta. Tih dvadeset minuta predstavlja moju jedinstvenu prednost. Gdje inače danas, kažu ljudi, možete naći obiteljskoga liječnika koji vam posvećuje dvadeset minuta? I o tome govore drugima. On ne uzima previše pacijenata, kažu. Posvećuje dovoljno vremena svakom pojedinačnom slučaju. Imam listu čekanja. Kad pacijent umre ili se odseli, trebam samo podignuti telefon i već imam petoricu novih da zauzmu njegovo mjesto.

Pacijenti ne mogu vidjeti razliku između vremena i pozornosti. Oni misle da im pružam više pozornosti nego drugi liječnici. Ali ja im pružam samo više vremena. Na kraju prvih šezdeset sekunda već sam vidio sve što trebam znati. Preostalih devetnaest minuta ispunjavam pozornošću. Postavljam sva uobičajena pitanja. Kako se snalazi vaš sin/kći? Spavate li bolje ovih dana? Jeste li sigurni da ne uzimate previše/premalo hrane?

Držim stetoskop na njihovim prsima, zatim na leđima. Duboko udahnite, kažem. Sad izdišite blago i polagano. Zapravo ne osluškujem. Ili u najmanju ruku to ne pokušavam. Sva ljudska tijela iznutra jednako zvuče. Prije svega, naravno, tu je kucanje srca. Srce je slijepo. Srce

usisava i isisava. Srce je strojarnica. Strojarnica samo pokreće brod, ona ga ne održava na putanji. I tu su onda zvukovi crijeva. Vitalnih organa. Preopterećena jetra zvuči različito od zdrave. Preopterećena jetra stenje. Ona stenje i moli. Ona moli jedan dan odmora. Jedan dan da se riješi najgorega smeća. Kako stvari sada stoje, uvijek je u žurbi, pokušava dostići samu sebe. Preopterećena jetra je nalik na kuhinju u restoranu koji je otvoren cijeli dan i noć. Suđe se gomila. Sudoperi rade punom parom. Ali prljavi tanjuri i zagorene tave samo se gomilaju sve više i više. Preopterećena jetra nada se jednom danu koji nikada ne dolazi. Svakoga poslijepodneva u četiri i trideset ili u pet sati (ponekad ranije) ponovno se gasi ta nada. Ako jetra ima sreće, isprva je to samo pivo. Pivo većinu posla prebacuje na bubrege. Ali uvijek imate one kojima samo pivo nije dovoljno. Oni naručuju još nešto sa strane: čašicu džina, votke ili viskija. Nešto što mogu trgnuti naskap. Preopterećena jetra se napreže, zatim naposljetku pukne. Najprije postaje kruta, kao previše napumpana guma. I tada je potrebna samo malena kvrga na putu da eksplodira.

Imam stetoskop u ušima i slušam. Pritišćem otvrdnulo mjesto, tik ispod kože. Ovo boli? Ako pritisnem imalo jače, puknut će odmah u ordinaciji. To ne smijem dopustiti. To stvara nevjerojatan nered. Krv lipta u velikim mlazovima. Nijedan liječnik opće prakse ne bi želio da mu netko umre u ordinaciji. Kod kuće, to je druga priča. U privatnosti svojih domova, usred noći, u vlastitim krevetima. Kad im pukne jetra, obično ne stignu ni do telefona. Ambulantno vozilo ionako bi prekasno stiglo.

Moji pacijenti ulaze u ordinaciju u razmacima od dvadeset minuta. Ordinacija je u prizemlju moje kuće. Dolaze na štakama ili u kolicima. Neki su predebeli, drugi se bore s dahom. U svakom slučaju, nisu više sposobni popeti se uza stube. Jedno stubišno krilo sigurno bi ih ubilo. Neki samo zamišljaju da bi ih ubilo: vjeruju da bi im zadnji čas kucnuo na prvoj stepenici. Većina je pacijenata takva. Većina uopće nije bolesna. Jauču i stenju, ispuštaju zvukove od kojih biste pomislili da im po cijeli dan u svakom trenutku smrt zuri u lice, skljojaju se na stolicu s druge strane moga radnog stola s uzdahom — ali s njima je sve u redu. Puštam ih da izgovore svoje žalopojke. Boli ovdje, boli ondje; ponekad se javljaju grčevi odavde naniže... Trudim se koliko mogu da pokažem zanimanje. U međuvremenu škrabam na komadiću papira.

Zatražim da ustanu, da pođu za mnom u sobu za preglede. Katkada ću od nekoga zatražiti da se svuče iza zastora, ali najčešće to ne činim. Ljudska su tijela dovoljno užasna sama po sebi, čak i kad imaju odjeću na sebi. Ne želim gledati ona mjesta koja nikada ne obasjava sunce. Nipošto nabore sala u kojima je uvijek pretoplo i bakterije se množe po miloj volji, nipošto gljivične izrasline i infekcije između nožnih prstiju, ispod nokata, nipošto prste koji grebu ovdje, prste koju trljaju ondje dok ne počne krvariti... Evo, doktore, evo gdje me doista gadno svrbi... Ne, ne želim vidjeti. Pravim se da gledam, ali mislim na nešto drugo. Mislim na vlak smrti u lunaparku. Prednji vagon ima na sebi glavu zelenoga zmaja. Ljudi dižu u zrak ruke i vrište koliko ih grlo nosi. Krajičkom oka vidim čuperke stidnih dlaka, ili crvena, inficirana ćelava mjesta gdje dlake nikada više neće izrasti, i mislim na zrakoplov koji eksplodira u zraku. Putnici su i dalje privezani za sjedala dok počinju milju prevrtanja u vječnost. Hladno je, zrak je rijedak, daleko dolje čeka ocean. Peče me dok mokrim, doktore. Kao da izlaze igle... Vlak eksplodira upravo prije dolaska na kolodvor. Svemirska letjelica *Columbia* rasprskava se u milijune komadića. Drugi mlažnjak udara u Južni toranj. Peče me ovdje, doktore. Ovdje.

Sada se možete obući, kažem. Dovoljno sam vidio. Napisat ću vam recept. Neki pacijenti jedva mogu prikriti razočaranje: recept? Stoje ondje nekoliko sekunda, zure u prazno, donje im je rublje oko koljena. Uzeli su slobodno prijepodne na poslu, i sada žele nešto vrijedno za svoj novac, čak i kad je taj novac zapravo ispljunula zajednica zdravih ljudi. Oni žele da ih doktor barem opipa; žele da nauče gumene rukavice i nešto prihvatiti — neki tjelesni dio — između svojih znalčkih prstiju. Da im zabode barem jedan prst u nešto. Oni žele biti *pregledani*. Njih ne zadovoljavaju samo njegove godine iskustva, njegov klinički pogled koji smjesta registrira što nije u redu kod neke osobe. Jer on je sve to vidio već sto tisuća puta. Jer njemu iskustvo kaže kako nema nikakve potrebe da u sto tisuća i prvom slučaju odjednom navlači gumene rukavice.

Ponekad, međutim, nema vam izlaza. Ponekad se morate uključiti. Obično s jednim ili dvama prstima, ali katkada i s cijelom rukom. Navlačim gumene rukavice. Ako biste se samo prevrnuli na bok... To je za pacijenta točka bez povratka. Napokon se njime ozbiljno bavim, bit će podvrgnut unutarnjem pregledu, ali njegov pogled nije više uperen u moje lice. Sada može gledati samo u moje ruke. U ruke

na koje navlačim gumene rukavice. Pita se zašto je uopće dopustio da stvari odu tako daleko. Je li to uistinu ono što želi. Prije navlačenja rukavica operem ruke. Umivaonik je sučelice stolu za preglede, tako da pacijentu okrenem leđa dok sapunam ruke. Polako to radim. Završim rukave. Mogu osjetiti pacijentove oči na leđima. Puštam vodu iz slavine da mi teče preko zapešća. Najprije temeljito operem ruke, zatim podlaktice, sve do lakata. Šum vode potire sve druge zvukove, ali znam da se pacijentovo disanje ubrzava kad stignem do lakata. Ubrzava se nekoliko sekunda, ili pak potpuno prestane. Uskoro će početi unutrašnje pretrage. Pacijent je — svjesno ili nesvjesno — na tome ustrajavao. Nije namjeravao dopustiti da ga otpremim s receptom, ovaj put ne. U međuvremenu se ipak rađaju sumnje. Zašto liječnik pere i dezinficira ruke *sve do lakata*? Nešto se u pacijentovu tijelu grči. Iako bi ga moralo opuštanje koliko god je moguće to što liječnik radi. Opuštanje je ključ nesmetane unutarnje pretrage.

U međuvremenu sam se okrenuo i sušim ruke, podlaktice, *laktove*. I dalje ne gledajući pacijenta, iz ladice vadim par rukavica u plastičnom pakovanju. Kidam vrećicu, pritišćem nogom pedalu kante za smeće i u nju bacam vrećicu. Tek sada, dok navlačim rukavice, pogledam pacijenta. Pogled u njegovim očima — kako bih to kazao — *različit* je od onoga kakav je bio prije nego što sam počeo prati ruke. Legnite na bok, kažem prije nego što je imao prilike izraziti svoje zle slutnje. Okrenite se prema zidu. Golo tijelo je manje sramotno od tijela s hlačama i donjim rubljem dolje oko gležnjeva. Manje je bespomoćno. Dvije noge još u cipelama i čarapama, svezane zajedno hlačama i rubljem. Poput zatvorenika u okovima. Osoba s hlačama oko gležnjeva ne može pobjeći. Ne možete nekoga u takvu položaju podvrgnuti unutarnjem pregledu, ali mogli biste ga udariti šakom u sljepoočnicu. Ili uzeti pištolj i isprazniti okvir u strop. Naslušao sam se tih jebelih laži dovoljno dugo! Sada ću brojiti do tri... Jedan... dva... Pokušajte se opustiti, kažem ponovno. Okrenite se na bok. Navlačim rukavice tješnje preko prstiju i dalje preko zapešća. Zvuk praska gume uvijek me podsjeti na pucanje balona na zabavama. Balona na rođendanskim zabavama. Ispucate ih nekoliko prethodne noći da biste iznenadili dječaka kojemu je rođendan. Ovo može biti malo neugodno, kažem pacijentu. Važno je samo da mirno dišete. Pacijent je i previše svjestan moje prisutnosti, tik iza njegova polugola tijela, ali ne može me više vidjeti. To je trenutak kada polagano

podvrgavam to tijelo, ili barem njegov ogoljeni dio, podrobnijem pogledu.

Do toga časa pretpostavljao sam da je pacijent muškarac. U primjeru kojim se bavimo muškarac leži na stolu sa spuštenim hlačama i gaćama. Žene su druga priča; sa ženama ću imati posla kasnije. Muškarac u pitanju lagano okreće glavu u mojem smjeru, ali, kako sam spomenuo, ne može me više dobro promatrati. Samo opustite glavu, kažem. To je sve što trebate učiniti, opustite se. Sada bez pacijentova znanja svraćam pogled na ogoljeni donji dio tijela. Već sam mu kazao da ono što slijedi može biti malo neugodno. Između te primjedbe i sama neugodna osjeta ništa se ne događa. To je prazan trenutak. Najprazniji trenutak tijekom cijeloga pregleda. Sekunde tiho otkucavaju, kao metronom s isključenim zvukom. Metronom na klaviru u nijemom filmu. Još se nije dogodio nikakav fizički dodir. Gola leđa nose znak gaća. Lastik je ostavio crvenu prugu na koži. Katkada ima bubuljica ili madeža. Sama koža je često abnormalno blijeda — to je jedno od onih mjesta kamo sunčeva svjetlost rijetko dopire. Ali gotovo uvijek ima dlaka. Niže dolje, duž leđa, dlake su sve gušće. Ja sam lijevak. Stavljam desnu ruku na pacijentovo rame. Kroz gumenu rukavicu osjećam kako se tijelo koči. Cijelo se tijelo napinje i grči. Htjelo bi se opustiti, ali instinkt je jači. Ono se napreže. Sprema se za otpor izvanjskoj provali.

Dotle je moja lijeva ruka već ondje gdje mora biti. Pacijentova se usta otvaraju, usne mu se razmiču, uzdisaj se oslobađa dok moj srednjak ulazi. Nešto između uzdisanja i stenjanja. Polako, kažem. Začas će biti gotovo. Pokušavam ne razmišljati ni o čemu, ali to je uvijek teško. Tako razmišljam o noći kad mi je ključ od bicikla ispao u blato nasred nogometnog igrališta. Bila je to krpica blata nimalo veća od jednoga četvornog metra, i znao sam pouzdano da se u njoj nalazi moj ključ. Boli li ovo imalo? pitam. Sad se mojem srednjaku pridružuje kažiprst. Ako se služim obama prstima, lakše ću naći ključ. Malo... Gdje? Ovdje...? Ili ovdje? Kišilo je, oko igrališta bilo je nekoliko svjetala, ali ipak je bilo malo premračno da bi se dobro vidjelo. Obično je riječ o prostati. Rak, ili samo povećanje. Obično nemate bogzna što reći nakon prvoga pregleda. Mogao bih otpješačiti kući i vratiti se idućeg dana, po vidjelu. Ali moji prsti su već unutra, blato mi je već pod noktima, nema osobita smisla sada prestati. Joj! Tu, doktore! 'Bem ti! Oprostite... Oh, 'bem ti! I tada nastupa onaj djelić sekunde, moji prsti osjećaju nešto tvrdo

usred blata. Oprezno, mogao bi također biti komad stakla... Podižem ruku prema svjetlu, prema prigušenom svjetlu sa stupa pokraj igrališta, ali zapravo već znam što je to. Svjetluca, blistavo je, naposljetku neću morati pješačiti kući. Ne gledajući u ruke, svlačim rukavice i bacam ih u nagaznu kantu za smeće. Sada možete sjesti. Možete se obući. Prerano je za izvlačenje zaključaka, kažem.

Bilo je to prije osamnaest mjeseci kad se Ralph Meier iznenada pojavio u mojoj čekaonici. Smjesta sam ga prepoznao, naravno. Upitao je može li sa mnom govoriti samo jedan trenutak. Nije... ništa hitno, rekao je. Kad smo se našli u mojoj ordinaciji, prešao je odmah na stvar. Htio je znati je li istina, što mu je rekao taj-i-taj, da sam ja prilično prilagodljiv s receptima za... Tu se pomalo sramežljivo osvrnuo oko sebe, kao da bi prostorija mogla biti ozvučena. Taj-i-taj je bio moj redoviti pacijent. S protjecanjem vremena svi oni sve kažu jedni drugima, i tako je Ralph Meier završio kod mene. Ovisi, rekao sam. Moram vam postaviti nekoliko pitanja o vašem zdravlju općenito, da ne bismo poslije naletjeli na neka iznenađenja. Ali ako to učinimo? nastavio je. Ako je sve u redu, biste li htjeli... Kimnuo sam. Da, rekao sam. To se može srediti.

Sada je već proteklo osamnaest mjeseci i Ralph Meier je mrtav. I sutra ujutro moram se pojaviti pred Etičkim povjerenstvom. Ne zbog toga što sam mu pomogao onaj put nego zbog nečega drugoga, poslije nekih šest mjeseci. Zbog nečega što bi se moglo opisati kao »medicinska pogreška«. Nisam toliko zabrinut zbog Etičkog povjerenstva; u medicinskoj profesiji svi se međusobno poznajemo. Često smo skupa išli u školu. To nije kao u Sjedinjenim Državama, gdje odvjetnik može uništiti liječnika nakon jedne pogrešne dijagnoze. U ovoj zemlji doista biste morali u tome pretjerati. A čak i tada: upozorenje, suspenzija na nekoliko mjeseci, ništa više od toga.

Moram se samo pobrinuti da članovi odbora to doista vide kao medicinsku pogrešku. Morat ću biti potpuno sabran. Moram ustrajno u to vjerovati, sto posto — u medicinsku pogrešku.

Pogreb je bio prije dva dana. Na onom ljupkom, rustičnom groblju kod okuke rijeke. Veliko staro drveće, vjetar puše kroz krošnje, lišće šumi. Ptice su cvrkutale. Stajao sam u pozadini najdalje što sam mogao, što je izgledalo prilično oprezno, ali ništa me nije moglo pripremiti za ono što se potom dogodilo.

»Kako se usuđuješ pokazati ovdje!«

Kratak trenutak apsolutne tišine, kao da je i vjetar iznenada zamro. I ptice su umuknule, od jednog časa do drugoga.

»Govno jedno! Kako se usuđuješ! Kako se *usuđuješ!*«

Judith Meier je imala glas poput školovane operne pjevačice, glas koji bi mogao stići do posljednjega reda u koncertnoj dvorani. Sve su se oči okrenule u mojem smjeru. Stajala je kraj otvorenog stražnjeg dijela mrtvačkih kola u koja su poslužitelji upravo bili ugarali lijes s tijelom njezina muža.

Zatim je oštro zakoračila prema meni, krčeci laktovima put između stotina žalobnika koji su se razmicali da je propuste. Idućih trideset sekunda njezine visoke pete na pošljunčanom putu stvarale su jedini zvuk u tišini bez daha.

Zaustavila se točno ispred mene. Zapravo sam očekivao da će me pljusnuti. Ili da će početi šakama udarati po manšetama moga kaputa. Drugim riječima, da će napraviti scenu; nešto u čemu je oduvijek bila dobra.

Ali nije to učinila.

Pogledala me je. Njezine su bjeloočnice bile premrežene crvenilom.

»Govno jedno«, rekla je ponovno, sada mnogo tiše.

Zatim mi je pljunula u lice.